

Valtuustoaloite 23.9.2019 / Jämsänkosken olympiamitalistien reliefin mahdollinen siirto tai uusiminen / Jaakko Lajunen (+38 allekirjoittajaa)

Kaupunginvaltuusto 16.08.2021 § 57
19/07.02.01.02/2021

Tekninen lautakunta 22.6.2021 § 127:

Valmistelija: elinvoimajohtaja Anna-Liisa Juurinen, p. 040 747 7736.

Jaakko Lajunen ja 38 allekirjoittajaa on jättänyt valtuustoaloitteen, jossa todetaan: "Jämsänkoskella, entisen Koskihotellin alueella (nykyinen Espen Hoitokoti Koskikoti) sijaitseva olympiamitalistien reliefi ei ole arvoisessa kunnossa eikä tällä hetkellä oikeassa paikassa hoivakodin piha-alueella vinossa olevine valaisimineen ja hoitamattomine ympäristöineen. Lisäksi alueelle johtavan tien varrella on Yksityisalue-kyltti, joka rajoittaa liikkumista alueella."

Aloitteessa esitetään selvitettäväksi reliefin siirtomahdollisuutta tai kokonaan uusimista esimerkiksi Jukka Virtasen pallokentän tai uimahallin ympäristön viheralueelle, jossa se saisi arvoisensa tilan ja olisi myös Jämsänkoskella vierailevien turistien paremmin saavutettavissa.

Olympiamitalistien reliefin siirtoa on esitetty jo aikaisemmin valtuustoaloitteella. Reliefiin siirtoon pyydettiin tuolloin Keski-Suomen museon lausunto, jonka nojalla tekninen johtaja esitti, että reliefin siirtoon ei ole tarvetta. Kaupunginvaltuusto päätti tuolloin 19.5.2014 §39, että aloitteen pohjalta tehdyt toimenpiteet olivat riittäviä ja aloite on loppuun käsitelty.

Elinvoimajohtaja on pyytänyt Keski-Suomen museolta uuden lausunnon valtuustoaloitteeseen vastaamiseksi. Keski-Suomen museo toteaa lausunnossaan, että:

- Keski-Suomen museo katsoo, että jos muistomerkin kunto on huonontunut olennaisella tavalla, voidaan muistomerkki uusida ellei sitä voida kunnostaa. Muistomerkin uusimisen yhteydessä tulee dokumentoida vanha muistomerkki Keski-Suomen museon ohjeistuksella. Muistomerkin hoito ja kunnossapito on osaltaan saavutettavuuteen liittyvä asia.
- Mikäli muistomerkki on edelleen kuntonsa puolesta mahdollista siirtää, Keski-Suomen näkemyksen mukaan voidaan paikalliseen urheiluhistoriaan liittyvä muistomerkki tehdä paremmin saavutettavaksi ja ympäristölleen näkyväksi liittämällä se paikalliseen historialliseen liikuntaympäristöön. Tuolloin siirto tapahtuu nykyisen sijaintipaikan lähialueelle, korkeintaan muutaman sadan metrin päähän. Muistomerkki tulee sijoittaa mahdollisimman hyvin ympäristöönsä, esimerkiksi luonnonpiirteet tai kaupunkitilan reunaehdot huomioiden. Esitetty sijoituspaikka on liikuntaympäristön lisäksi monipuolinen viheralue ja osa asukkaiden ulkoilureitistöstä. Muistomerkin uudelleen sijoittamisen yhteydessä valtakunnallisesti merkittävään

rakennettuun kulttuuriympäristöön tulee uudesta sijoituspaikasta kuulla Keski-Suomen museota ennen siirtoa.

- Keski-Suomen museon näkemyksen mukaan esitetty sijoituspaikka on luonteva muistomerille sen liittyessä paikalliseen urheiluhistoriaan ja parantaa muistomerkin saavutettavuutta sekä sen hoitoa jatkossa.

Olympiamitalistien reliefi toteutui Teuvo Vuorenpään esittämän idean pohjalta. Hanke rahoitettiin kansalaiskeräyksellä. Sopimus reliefin kasvo-
kuvien valmistuksesta tehtiin Jämsänkosken venäläisestä ystävyyskaupun-
gista Kontupohjasta löytyneen kiviveistämön, Tod Sandalin, kanssa.

Arvioitaessa reliefin siirtämistä tai uudistamista valtuustoaloitteen pohjal-
ta, tulee huomioida / selvittää mm.:

1. Jämsän kaupungin alueella on lukuisia muistomerkkejä, ympäristö-
taideteoksia ja taideteoksia, joiden korjaaminen on kiireellistä.
Muistomerkkien ja taideteosten korjaaminen tai siirtäminen on
ammattilaisten työtä ja siksi kallista. Teosten korjaamis- ja siirtotar-
ve tulee selvittää kokonaisuutena ja korjaaminen tulee aikataulut-
taa kiireellisyysperustein ja budjetoida siten, että se voidaan tehdä
suunnitelmallisesti.
2. Ennen reliefin siirtämistä tulee selvittää, toimiiko alkuperäisen relie-
fin valmistanut kiviveistäjä, jos osa reliefistä vaurioituu siirtämisen
tai kuljettamisen aikana
3. Reliefille täytyy osoittaa sijoituspaikka ja uudelleensijoittamisessa
on kuultava Keski-Suomen museota
4. Reliefin siirtämisen kustannukset tulee tietää ratkaisua tehtäessä

Elinvoimajohtaja on:

1. Pyytänyt maankäyttöinsinööriä tutkimaan, voidaanko reliefille löy-
tää uusi paikka Keski-Suomen museon lausunto huomioiden
2. Pyytänyt alustavaa hinta-arviota reliefin siirtämisestä viideltä pai-
kalliselta urakoitsijalta.
3. Pyytänyt sivistystoimen lausuntoa aloitteeseen

1. Maankäyttöinsinööri Rainer Nyholmin selvitys

Maankäyttöinsinööri on selvittänyt vaihtoehtoja reliefin uudeksi sijoitus-
paikaksi. Reliefille voidaan osoittaa uusi sijaintipaikka Jämsänkosken Wan-
han klubin ja Ilveslinnan ympäristössä, lähellä aloitteen esittäjien näkemys-
tä. Lopullisen sijaintipaikan valinnassa tulee kuitenkin kuulla Keski-Suomen
museota ennen sen valintaa.

2. Hinta-arvio reliefin siirtämisestä

Elinvoimajohtaja on pyytänyt viideltä paikalliselta yritykseltä hinta-arvion
reliefin siirtämisestä. Hinta-arvio on annettu kokonaisuudesta, jossa:

- reliefille rakennetaan uusi jalusta
- se puretaan
- se kuljetetaan uudelle paikalleen
- se kootaan uudelle jalustalleen

Annetut kaksi hinta-arviota vaihtelivat muutanmasta tuhannesta 15 000 €:n. Hinta-arviossa ei ole huomioitu mm. kuljetuksen aikaista vakuutusta, maaperätutkimuksia, maansiirtöitä, perustuksen rakentamista sekä reliefin ympäristön kohentamistöitä.

1. Sivistystoimenjohtaja Leena Kilpeläisen ja palveluasiantuntija Hannu Ahlstedtin lausunto:

1. Yleistä

Jämsän kaupungin alueella on lukuisia muistomerkkejä, ympäristötaideteoksia ja taideteoksia, joiden korjaaminen on kiireellistä. Muistomerkkien ja taideteosten korjaaminen tai siirtäminen on ammattilaisten työtä ja siksi kallista.

Teosten korjaamis- ja siirtotarve tulee selvittää kokonaisuutena ja korjaaminen tulee aikatauluttaa kiireellisyysperustein ja budjetoida siten, että se voidaan tehdä suunnitelmallisesti. Tämä korjaamis- ja siirtotarpeiden kartoitus on koulutusta ja kokemusta vaativaa asiantuntijatyötä. Kaupungin palveluksessa ei ole ko. työhön asiantuntijahenkilöä ole, mutta palvelu voitaneen ostaa asiantuntijapalveluna tai määräaikainen asiantuntija työhön ottaa, jos määräraha on siihen mahdollista esittää ja saada.

Kiireellisintä kunnostusta odottava työ on entisen pääkirjaston alueella oleva Heikki Häiväojan Juuso Waldenin ja seudun paperiteollisuuden muistomerkiksi suunnittelema veistos. Kunnostuksen kustannusarvio on noin 23 000 €. Ennen kunnostusta tulee ratkaista, voidaanko veistos säilyttää nykypaikallaan, mikä lähtökohtaisesti on toivottavaa ja myös taloudellisin vaihtoehto. Veistos olisi huomioitava myös alueen kaavoituksessa.

2. Olympiamitalistien reliefi

Olympiamitalistien reliefin siirtohanke on ollut esillä aiemminkin, mutta sopivaa paikkaa ja tarvittavaa rahoitusta ei ole ollut. Reliefin on aikanaan valmistanut kontupohjalainen hautakiviveistämö, joka saamamme tiedon mukaan on lopettanut toimintansa.

Reliefillä ei ole erityisiä rakennustaiteellisia arvoja (Keski-Suomen museon lausunto 1.12.2020). Olympiamitalistien saavutuksilla on arvo merkityksenä paikallisessa, valtakunnallisessa ja kansainvälisessä urheiluhistoriassa. Keski-Suomen museon lausunnon mukaan mikäli reliefin kunto on huonontunut olennaisella tavalla, niin se voidaan uusia. Myös aloitteen tekijät esittävät nykyisen muistomerkin siirron vaihtoehtona teoksen uusimista.

Mikäli nykyistä reliefiä aletaan siirtää ja kunnostaa, niin uutta sijoituspaikkaa valittaessa on huomioitava valvonta. Ilman valvontaa reliefi kokee ennen pitkää saman kohtalon kuin Juuso Waldenin ja paperiteollisuuden muistomerkkiveistos.

Taideteoksilla ja muistomerkeillä on myös oma elinkaarensa.

3. Muistomerkin uusiminen / uusi muistomerkki

- 3.1 Tässä vaihtoehdossa reliefsi luonnollisesti saatettaisiin elinkaarensa päähän hienotunteisesti ja arvokkaasti. Reliefsi dokumentoitaisiin museoviranomaisten ohjeiden mukaisesti.

Mikäli asiaa edistetään tähän suuntaan, lähestyttäisiin asiassa reliefsissä kuvattujen urheilijoiden omaisia. Urheilijat ovat jo edesmenneitä. Muistolaatalle tai uudelle muistomerkille (veistos) tulisi pyytää suostumus. Mikäli päätetään muistomerkki uusia, on tähän myös saatava omaisten lupa. Näemme, että myös siirrosta on vähintäänkin keskusteltava omaisten kanssa.

Muistolaattaan tai veistokseen haettaisiin Olympiakomitealta olympiarenkaiden käyttö lupa.

- 3.2 Arvioimme, että tähän aikaa voisi paremmin soveltua muistomerkin uusiminen muistolaatan muodossa. Ajan saatossa muistolaatta toimisi paremmin ja se huomioisi merkitykselliset olympiaurheilijat ja heidän saavutuksesta. Muistolaatta on varsin yleinen tapa huomioida ja esittää julkinen arvostus ja kunnioitus yksittäisiä henkilöitä kohtaan.

Muistolaatan paikkaa ei ole heti esittää, mutta aloitteen tekijöiden esittämä sijoituspaikka uimahallin ympäristö tai Jukka Virtasen pallokentän alue voisivat olla mahdollisia. Keski-Suomen museon lausunto tukee tätä ajatusta. Katsomme, että muistolaatan paikkaa tulisi arvioida yhdessä Keski-Suomen museon kanssa.

- 3.3 Mikäli päätetään uudesta veistoksesta, veistos tulisi näkemyksemme mukaan tilata Suomen Kuvanveistäjäliitto ry:een kuuluvalla taiteilijalla joko kilpailun kautta tai pyytämällä suoraan luonnoksia ennakolta määrätyltä taiteilijoilta.

Esimerkinomaisesti tietoja muistomerkin kustannusarviosta: Jyväskylän kaupungilta saadun tiedon mukaan Matti Nykäsen muistomerkin toteutuksen kustannusarvio on 140 000 €. Kustannusarvio pitää sisällään valitulta taiteilijalta tilatut luonnokset ja lisäluonnoksen mukaisen teoksen toteuttamisen perustamistöineen.

Matti Nykäsen muistomerkin osalta ei toteutettu varsinaista kilpailua vaan kaupunki pyysi suoraan luonnoksia kuudelta taiteilijalta. Luonnospalkkio 3 000 €, valitulle taiteilijalle ei luonnospalkkiota maksettu. Palkkio on osa toteutuskustannuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö osallistuu hankkeeseen 50 000 €:n avustuksella.

Mikäli rahavarat antavat myöten, on luonnollisesti uusi veistos harkitseminen arvoinen. Olipa kysymys uuden muistomerkin to-

teutuksesta kilpailun kautta tai pyytämällä luonnoksia suoraan taiteilijoilta, niin toimikunnan palkkioihin tulee varata määrärahaa, jota ei tähän lausuntoon ole selvitetty. Uuden muistomerkin sijainti tulisi ratkaista ennen kilpailua.

4. Nykyisestä reliefistä puuttuva olympiamitalisti

Vuonna 2020 kävi ilmi, että nykyisestä reliefistä puuttuu yhden Jämsässä asuneen olympiamitalistin tiedot. Nyt käsiteltävänä olevan reliefin muuraustyöhön osallistunut Veikko Lehtonen oli lähettänyt Jämsän Seutuun vaimonsa aiemmin löytämän tiedon insinööri Voitto V. Kolhosta, joka voitti olympiaprônssia sotilaskiväärin 300 metrin makuuammunnan joukkuekilpailussa Antwerpenin kesäolympialaisissa 1920. (Juttu Jämsän Seudussa 19.2.2020). Tämä on mainittu Sata vuotta paperiteollisuutta –teoksesta (Autio-Nordberg 1972) ja tieto löytyy myös olympiakisojen kirjallisuudesta. Katsomme, ettei Voitto V. Kolhoa voida jättää huomioon ottamatta, kun asiaa ratkaistaan.

Muiden mahdollisesti puuttuvien henkilöiden löytämiseksi palveluasiantuntija on käynyt läpi alan kirjallisuutta ja käyttänyt Iltasanomien hakukonetta, jolla voi etsiä talviolympialaisten mitalistien kotipaikat. Lisäksi palveluasiantuntija on käynyt läpi kesäolympialaisten 1908-2016 suomalaiset mitalistit netistä löytyvästä hakemistosta. Muita puuttuvia jämsäläisiä olympiamitalisteja ei kartoituksessa löytynyt.

Varmuuden saavuttamiseksi voidaan asiaa selvityttää Urheilumuseon kautta. Museon tutkimustyö on maksullista. Tuntiveloitus alkavalta tunnilta on 25 € ja seuraavilta tunneilta 55 €.

Näkemyksemme on, että mikäli nykyistä reliefiä päätetään kunnostaa ja siirtää, niin tällöin tulee huomioida reliefistä pois jäänyt mitalisti. Luonnollisesti Voitto V. Kolhon tiedot on otettava mukaan myös mahdolliseen uuteen muistolaattaan tai uuteen veistokseen. Näissä kaikissa vaihtoehdossa omaisten suostumus on hankittava. Henkilöiden valinnan kriteerinä tulee mielestämme olla, että he asuivat nykyisen Jämsän alueella voittaessaan olympiamitalin.

5. Lausunnonantajan näkemys

Ensisijaisesti näemme, että muistolaatan toteuttaminen ja nykyisen reliefin saattaminen elinkaarensa päähän arvokkaasti, hienotunteisesti ja dokumentoidusti on vaihtoehdoista tarkoituksenmukaisin. Muistolaattaa puoltaa myös se, että näin toimien myös mahdolliset tulevaisuudessa toteutuvat olympiasaavutukset voidaan ottaa huomioon. Muistolaattaan tulee sisällyttää aiemmin mainitun puuttuvan olympiamitalistin Voitto V. Kolhon tiedot.

6. Lopuksi

Aloitteen tekijät ovat esittäneet huolen paikallisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävien olympiaurheilijoiden reliefin kunnosta ja nykytilasta sekä esittäneet reliefin kunnostamista ja siirtoa tai uusimista. Kiitämme omalta osaltamme aloitteesta. Olympiamitalisten saavutukset ovat osa yhteisiä muistojamme ja liittyvät olennaisesti seudun historiaan. Olympiamitalistien muistelu herättää

myönteisiä tunteita ja kiitollisuutta. Heidän saavutuksensa ansaitsevat tulla huomioiduksi ja arvostetuksi nyt sekä tulevaisuudessa.

Kiitämme mahdollisuudesta tuoda eräitä näkökohtia asiassa esiin.

Toimivalta, johon päätös perustuu
26 § Lautakuntien ja liikelaitosten johtokuntien tehtävät ja yleinen toimivalta

Ehdotus

Elinvoimajohtaja

Tekninen lautakunta antaa esittelytekstin mukaisen vastauksen valtuustoaloitteeseen kaupunginhallitukselle ja esittää sen esittämistä edelleen kaupunginvaltuustolle.

Tekninen lautakunta esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen valtuustolle, että reliefin siirtämisen sijaan se saatetaan hienotunteisesti ja arvokkaasti elinkaarensa päähän asianmukaisesti dokumentoiden. Olympiamitalisteille hankitaan muistomerkki muistolaatan muodossa ja se sijoitetaan myöhemmin osoitettavaan paikkaan lähelle Jukka Virtasen pallokenttää ja uimahalli Koskikaraa.

Aloite on loppuun käsitelty.

Päätös

Keskustelun aikana Joonas Valkeajärvi esitti päätösesitykseksi seuraavaa:

- Tekninen lautakunta antaa esittelytekstin mukaisen vastauksen valtuustoaloitteeseen kaupunginhallitukselle ja esittää sen esittämistä edelleen kaupunginvaltuustolle.
- Tekninen lautakunta esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen valtuustolle, että reliefi jätetään paikalleen. Reliefin luo rakennetaan opastettu kävelyreitti Jukka Virtasen pallokentän ohittavalta kävelytieltä.
- Olympiamitalisteille hankitaan muistomerkki muistolaatan muodossa ja se sijoitetaan myöhemmin osoitettavaan paikkaan lähelle Jukka Virtasen pallokenttää ja uimahalli Koskikaraa.
- Aloite on loppuun käsitelty.

Esitystä kannatti Markku Korpela.

Lautakunta päätti yksimielisesti hyväksyä Joonas Valkeajärven muutetun päätösesityksen ja se tuli lautakunnan päätökseksi.

Kaupunginhallitus 9.8.2021:

Toimivalta, johon päätös perustuu

- Hallintosääntö 25 §: Kaupunginhallituksen tehtävät ja toimivalta
- Kuntalaki 39 §: Kunnanhallituksen tehtävät

Ehdotus	Vs. kaupunginjohtaja Kaupunginhallitus antaa teknisen lautakunnan päätöksen mukaisen vastauksen tehtyyn valtuustoaloitteeseen. Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle, että se toteaa valtuustoaloitteen johdosta annetun selvityksen riittäväksi. Aloite on loppuun käsitelty.
Päätös	Ehdotus hyväksyttiin. Kaupunginvaltuusto 16.8.2021:
Päätös	Ehdotus hyväksyttiin.